

MECANISME DE ORGANIZARE ȘI FUNCȚIONARE A INSTITUȚIEI PREFECTURII ÎN CLUJUL INTERBELIC

GYÖRKE Zoltán

GYÖRKE Zoltán

Doctorand, Institutul de Istorie „George Barițiu”,
Academia Română, Filiala Cluj-Napoca, România
Tel.: 0040-364-148.743
E-mail: gyorkezoltan@yahoo.com

Organization and Functioning Mechanisms
of the Cluj Prefecture during the Interwar
Period

Abstract

Similar to all the other prefectures in Transylvania, Banat, Crisana, Salmar and Maramureș, the Cluj County prefecture worked, until January 1, 1926, within the framework of the Hungarian administrative laws in force on December 1st, 1918. Therefore, after six years of Austro-Hungarian legal continuity, the Cluj prefecture took the shape and size imposed successively by institutional models, by laws and regulations on internal organization, but also by the will, sometimes discretionary, of the 15 prefects with various professions and personal political ambitions who represented the government here. We will limit ourselves here to study the 1923-1938 interval, since it corresponds to the period when the main administrative laws were adopted (1925, 1929, 1936, 1938), then the Constitution and, importantly, the first legal document that attests a change in the *de facto* unified administration, namely the law on civil service status. The year 1938 also ended the period during which, for two decades, the 25 Romanian governments implemented their own models of running the administration. The administrative laws of 1925, 1929 and 1936 were followed by reorganization of structures within the county of Cluj prefecture, but brought no major changes of content. For a more efficient functioning of the prefecture, the institution of delegation was often used, by means of which the prefect delegated his county duties to the deputy prefect. The work is based mainly on original sources, detected from archival research, bringing to light unknown or less clarified instances of the past of Cluj prefecture between the two world wars.

Keywords: prefect, administrative reorganization, Transylvania, Cluj county, administrative laws.

Revista Transilvănească
de Științe Administrative
1(30)/2012, pp. 52-72

1. Introducere

La fel ca toate celelalte prefecturi din Transilvania, Banat, Crișana, Sătmar și Maramureș, prefectura județului Cluj funcționează și ea până la 1 ianuarie 1926, în cadrul creat prin legile administrative maghiare în vigoare la 1 decembrie 1918. Trecerea la un sistem administrativ nou, adoptarea succesivă a prea multor legi administrative (1925, 1929, 1936, 1938), viziunile profund diferite ale partidelor politice asupra felului cum trebuie să arate administrația, vor face ca instituția ce juca rolul central în administrația județenă – prefectura – să fie supusă unor ample schimbări (Györke, 2010, pp. 79-96). Prefecturile sunt, după guverne, poate instituțiile cele mai expuse la schimbări politice de care nici perioada interbelică nu a dus lipsă. Așadar, unei instabilități instituționale a trebuit să-i facă față și prefectura clujeană, nesiguranță marcată și de numărul mare de prefecți care s-au succedat aici între anii 1919-1938.

Studiul de față urmărește să prezinte elemente concrete de organizare a prefecturii județului Cluj între cele două răboaie mondiale, precum și modul ei de funcționare în activitățile zilnice, sub aspect informal sau conform regulamentelor interne de organizare și funcționare.

2. Regulamente de organizare și funcționare. Rapoarte de activitate

Prefectura județului Cluj funcționa, în perioada interbelică, în cadrul normativ conferit de legislația națională, dar, mai degrabă, în spiritul regulamentelor proprii de organizare. Până la unificarea administrativă, prefecturile județelor din Transilvania funcționau în baza statutelor județene și regulamentelor de organizare păstrate din sistemul administrativ maghiar, abia apoi și-au adoptat acte normative proprii. Totuși, după aproape un an de la data intrării în vigoare a legii pentru unificare administrativă, în noiembrie 1926 prefectura județului Cluj nu avea încă un regulament privind organizarea serviciilor județene, obligație prevăzută însă la art. 155 din legea pentru unificare administrativă (Monitorul Oficial, nr. 128 din 14 iunie 1925). De aceea, prefectul județului Marcian Căluțiu solicită județelor din Transilvania câte un exemplar din regulamentele lor, însă constată că o bună parte din acestea nu aveau astfel de regulamente (Arhivele Naționale, Serviciul Județean Cluj, Fond Prefectura județului Cluj, *infra* ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 277/1927, nepaginat). În 1928, prefectura păstrează încă intenția de a redacta proiectele regulamentelor județene și să le prezinte, spre aprobare, consiliului județean. De aceea, solicită tuturor județelor din Ardeal dar și județelor Ilfov, Dolj, Iași și Constanța câte un exemplar din regulamentele lor ca să le consulte „pentru o mai bună orientare”. Prefectul județului Someș – fel ca prefectura județului Timiș-Torontal – răspunde că nu are, dar roagă să i se trimită un exemplar al regulamentului județului Cluj „dacă s-ar termina mai repede” (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 373/1929, nepaginat).

Serviciile administrației județene funcționează începând cu sfârșitul anului 1930 în baza „Regulamentului pentru organizarea serviciilor administrațiunii județului Cluj”, redactat în baza legii administrative din 1929 (Monitorul Oficial al județului

Cluj”, nr. 37 din 4 decembrie 1930). Consiliul județean Cluj funcționa și el în anul 1930, în baza unui „Regulament pentru dezbaterile și lucrările consiliului județean”. Adoptat în baza art. 212 și 228 din legea pentru organizarea administrației locale (Monitorul Oficial, nr. 170 din 2 august 1929), regulamentul reproduce prevederile din lege privitoare la proceduri de convocare, desfășurare sau votare în cadrul ședințelor consiliului (Monitorul Oficial al județului Cluj, nr. 35 din 6 noiembrie 1930).

Odată adoptate, evoluția administrației impunea, în timp, modificări și completări ale acestor regulamente. Ministrul de interne solicita în 27 februarie 1936 prefectului județului Cluj, să-i transmită „cu prima poștă” regulamentul de organizare a serviciilor prefecturii și un regulament de organizare a unei comune rurale. Prefectul transmite imediat actele cerute, dar adaugă că acestea „sunt defectuoase”, că din regulamentul județean „lipsește cea mai importantă parte și anume aceia privitoare la stabilirea numărului funcționarilor pe servicii și birouri” și în consecință, a „luat măsuri pentru întocmirea unor noi regulamente” (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 767/1936, f. 309-310).

Anual prefectii întocmeau în baza datelor primite de la prim-pretori, rapoarte detaliate privind starea administrativă a județului (conform art. 44 din legea unificării administrative). În raportul din 31 ianuarie 1927, prefectul Marcian Căluțiu enumeră evenimentele administrative „mari și multe”, evidențiind faptul că a fost și anul experimental de punere în aplicare a legii de unificare administrativă (Prefectul județului Cluj, 1927, pp. 3-4). Prefectul arată că doar prin „stabilirea unui program de lucru pe 3-4 ani înainte, se vor putea găsi și resursele materiale de lipsă, pentru acoperirea și îndeplinirea nevoilor populației administrate” (Monitorul Oficial al județului Cluj, nr. 7 din 17 martie 1927). Pentru întâia oară, se constată preocuparea pentru proiecții multianuale în administrația județului. Dar, în încheierea raportului anual prefectul menționează privitor la starea administrativă a județului, că „mai este mult de lucrat, până la ajungerea stării cel puțin semiideale” (Prefectul județului Cluj, 1927, p. 130). Planificarea activităților se va găsi și mai târziu printre intențiile prefectilor. În 1934, prefectul Eugen Dunca era de părere că „administrația nu poate fi rodnică decât dacă va lucra după un plan dinainte statornicit”, drept pentru care, în cadrul unei conferințe administrative la care au participat toți „conducătorii direcțiilor județene”, s-a întocmit „planul de înfăpturi” (Glasul Ardealului, nr. 10 din 4 martie 1934).

În martie 1930, Joe Gherman, președintele delegației consiliului județean sau așa zisul „prefect administrativ”, prezintă și el un raport intitulat „Raport despre mersul Administrației Generale, activitatea funcționarilor administrativi județeni și comunali, despre averea județului și mișcările mai importante făcute în Administrația județului Cluj”. Cu aceasta ocazie, aduce la cunoștința consilierilor județeni situația centralizatoare a ședințelor și a hotărârilor luate în anul anterior (Monitorul Oficial al județului Cluj, nr. 5 din 19 februarie 1931). Apoi, că prefectul județului a inspectat două preturi și peste 100 de comune, a ținut conferințe cu autoritățile de plasă și comunale, a inspectat șosele și serviciul tehnic. A inspectat biroul registraturii și

arhivei și a dispus rezolvarea actelor rămase restante din anii trecuți. A inspectat activitatea serviciului financiar și a serviciului tehnic, în urma căreia lucrările au ajuns la zi. Subprefectul a fost delegat să cerceteze reclamații în mai multe preturi, însărcinat să efectueze anchete în mai multe comune, a inspectat plase și serviciile județene, a ținut conferințe cu primarii și notarii, a inspectat primăriile și casierile comunale (Monitorul Oficial al județului Cluj, nr. 12 din 10 aprilie 1930).

La mijlocul anului 1935, prefectul Eugen Dunca prezintă consiliului județean „Situațiunea județului Cluj sub toate privirile ce intră în atribuțiunile Consiliului județean, de la 15 noiembrie 1933 până la 31 decembrie 1934”. Prefectul arată că în această perioadă s-au reorganizat serviciile prefecturii, s-au detașat funcționarii „ce nu erau necesari” la preturi, alții au fost mutați la servicii sau birouri „conform pregătirii și priceperii lor, cu scopul de a-i îndemna să-și pună în funcție întreg talentul și cunoștințele lor profesionale”. Posturile vacante nu au mai fost ocupate, avansările în grad ale funcționarilor s-au făcut fără măririle corespunzătoare de salarii. O serie de tineri având calificarea de notar au fost numiți în funcții de impiegați sau secretari notariali, pentru ca mai târziu, în urma dobândirii unei practici administrative, să reprezinte baza de recrutare a viitorilor notari de circumscripții, măsură inovatoare pentru acea epocă. Mai mult, o serie de servicii publice județene (agricol, școlar, apărare pasivă, camera agricolă) și-au mutat sediile în palatul prefecturii pentru o cât mai armonioasă și eficientă colaborare cu serviciile prefecturii și cu organele administrative externe (prim-pretori, primari, notari). „Ni s-a dat posibilitatea să controlăm și supraveghem activitatea lor deodată cu cea a serviciilor prefecturii” arăta prefectul, admitând prin aceasta interesul său pentru astfel de preocupări. În aceeași ședință de raport, prefectul Dunca era atenționat de un consilier județean că activitatea serviciilor de stat nu era obiectul raportului, întrucât față de acestea consiliul nu are competențe, fiind doar de competența prefectului. Mai mult, raportul nu făcea referire nici la administrarea orașului Cluj deoarece conform art. 193 din legea administrativă din 1929, „județul cuprinde toate comunele rurale și urbane de pe teritoriul său, cu excepția municipiilor, care din punct de vedere administrativ nu fac parte din județ, ci ele constituiesc un întreg administrativ, de același rang cu județul” (Monitorul Oficial al județului Cluj, nr. 8 din 15 mai 1935).

Instituția delegării este des uzitată în administrația județului Cluj, între anii 1923 și 1938. Conform dispozițiilor art. 354 din legea pentru unificare administrativă, prefectul poate să delege, prin decizie, o parte a atribuțiilor sale județene. De regulă, prefectul subprefectului iar subprefectul către subordonatul său direct delegau o parte din competențele lor legale, din două motive: volum mare și complex de activități ori incapacitate profesională. Spre exemplu, un act administrativ neobișnuit este emis în 7 aprilie 1926. La numai câteva zile de la numirea sa în funcție, prefectul Marcian Căluțiu își delegă prin decizie, o parte semnificativă a atribuțiilor subprefectului, în baza unor prevederi interpretabile din legea pentru unificare administrativă. Surprinde această grabă ce poate conduce la presupunerea că noul prefect nu avea calitățile necesare îndeplinirii funcției, ori din anumite motive considera mai potrivit ca o

parte a acestor atribuții să fie exercitate de subprefect. Oficial, prefectul își motivează decizia astfel: „multiplele îndatoriri a Prefectului, ca Șef al administrației județene și având și controlul și supravegherea tuturor serviciilor județene și comunale, precum și calitatea de Președinte al consiliului județean, a delegației permanente, a consiliului prefecturii, președenția Comisiei Mixte de Rechiziție, membru în Comisiunea de Apel pentru constatarea naționalității, membru în Comisiunea Regională de Pensionare, ordonanțator primar al bugetului județului Cluj, mai având în vedere și calitatea de reprezentant al puterii centrale - Ministerul de Interne și celelalte departamente - din administrația generală, considerând, că până în prezent nu este regulament pentru punerea în aplicare a legii administrative și în consecință până azi nefiind fixate atribuțiunile Subprefectului județului, considerând că singur Prefectul județului nu este în măsură să execute personal aceste atribuțiuni multiple pe răspunderea sa proprie”. Astfel, îl delegă pe subprefectul Octavian Simu „să execute în mod independent și pe responsabilitatea proprie unele atribuțiuni ale prefectului de județ”, precum controlul, supravegherea și inspectarea tuturor serviciilor interne și externe ale județului, plaselor și comunelor, raportarea periodică a celor constatate, contrasemnarea tuturor actelor emise de subalterni (referate, rapoarte etc), chestiunile disciplinare, aprobarea, semnarea și ordonanțarea bugetului. Prefectul își păstrează, printre altele, atribuțiile privind „controlul general asupra întregului aparat administrativ a județului”, aprobarea adunărilor politice, ordinea publică, numirea funcționarilor județeni, prezidarea consiliului de prefectură (Monitorul Oficial al județului Cluj, nr. 9 din 22 aprilie 1926).

În 18 mai 1929, prefectul Adam Popa vede necesară „împărțirea agendelor” ce-i sunt atribuite și delegă, mai experimentatului în ale administrației, noului subprefect Joe Gherman un număr semnificativ de atribuții. Astfel, subprefectul îl „va ține în curent prin rapoarte verbale și în caz de lipsă și prin rapoarte scrise” și va fi înlocuitorul prefectului în delegația permanentă și în comisia de disciplină a județului (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 391/1929, nepaginat). Neputând face față sarcinilor de serviciu și noul prefect doctorul Emil Colbazi, delegă în 31 mai 1931 secretarului general al județului, o serie de atribuții: semnarea corespondenței obișnuite, a ordonanțelor de plată, a unor certificate dar îi încredințează și conducerea și controlul tuturor serviciilor județene și comunale (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 505/1931, nepaginat). Apoi, în 7 august 1931 prefectul Emil Colbazi stabilea atribuțiile proaspăt numitului director de prefectură Octavian Simu: semnarea corespondenței, a diverselor certificate, îndrumarea, supravegherea și controlul tuturor serviciilor județene și comunale precum și a activității primpretorilor (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 527/1931, nepaginat). De data aceasta însă, delegarea avea temei legal explicit, o lege care în articolul său unic stabilea că prefectii vor fi ajutați în îndeplinirea atribuțiilor lor de directori de prefectură, iar în lipsa directorului de prefectură de secretarul general (Monitorul Oficial al județului Cluj, nr. 16 din 27 august 1931).

Delegarea tuturor atribuțiilor în caz de concediu sau lipsă din județ, avea nevoie și de aprobarea superiorului ierarhic al prefectului, ministrul de interne. În 15 iunie

1933, prefectul Liviu Dan solicitând concediu de odihnă în localitatea sa natală Mociu, de unde va putea fi „ținut în curent cu toate chestiunile zilnice ale serviciului”, îl roagă pe ministrul de interne să-l delege ca înlocuitor pe directorul prefecturii (Arhiva Consiliului Național de Studiere a Arhivelor Securității, Fond Documentar, dos. I 259433, f. 34-35).

În 27 aprilie 1923, ministrul de interne atrage atenția subprefecturii Cojocna că „împărțirea agendelor” funcționarilor subprefecturii nu s-a mai făcut din anul 1921. Ca urmare, subprefectul stabilește și transmite ministerului noile atribuții ale funcționarilor din subordine (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 93/1923, f. 548-548v). În luna mai a anului 1923, funcția de subprefect fiind vacantă, subprefectura județului Cluj, număra 51 de salariați: patru prim-notari, un notar, un jurisconsult, patru practicanți administrativi, un arhivar, trei canceliști, nouă vicecanceliști, șapte diurniști, un litograf, un șofer, un portar, un vătaf de palat, opt ordonanțe, un șef, un subșef și șapte contabili (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 113/1923, nepaginat). În anul 1924, „funcționarii județeni centrali de la subprefectura Cojocna” sunt în număr de 34: subprefectul, trei prim-notari județeni, un notar județean, un jurisconsult, trei practicanți administrativi, un arhivar, trei canceliști, șapte vicecanceliști, șase diurniști, șeful și subșeful serviciului de contabilitate, șase contabili (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 149/1924, nepaginat). În 15 mai 1924, prefectura și subprefectura județului Cojocna număra 39 de salariați (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 174/1925, nepaginat). Anul următor, „s-au atașat la prefectură”, serviciul sanitar, de poduri și șosele, veterinar și de instrucție, fiecare cu personalul propriu, dar competența în materie de resurse umane o avea prefectul. Acesta, conform legii administrative, avea așadar competența numirilor, cu avizul ministrului de resort (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 215/1926, nepaginat).

Pe lângă acestea, trebuiau să funcționeze comisiile de specialitate însă asigurarea aplicării legilor administrative este uneori neglijată uneori chiar de prefectul Petru Meteș. În concret, ministrul de interne atrage atenția prefectului județului Cojocna, în 5 mai 1922, asupra necesității funcționării pe lângă subprefectură a comisiilor speciale „conform legilor care sunt încă în vigoare în Ardeal”, pentru ca „deciziunile prefectului să fie date în cunoștință de cauză”. Neprimind nici un răspuns, ministrul revine anul următor cu aceeași solicitare; abia la 18 aprilie 1923, comisia administrativă a județului Cojocna se întrunește și înființează 11 comisii speciale (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 101/1923, nepaginat). În 1925, prefectul numea pentru mandate de doi ani, cinci membri ai comisiei administrative, în baza § 3 al legii VI din 1876 și a art. 5 din Decretul II al Consiliului Dirigent (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 168/1925, nepaginat).

3. Structura organizatorică și personalul prefecturii

Până la unificarea administrativă, instituția de bază a administrației județene a fost subprefectura, entitate păstrată din sistemul maghiar (*Magyar Nagylexikon*, 1999, pp. 504-505). Statutul juridic al subprefectului din Ardeal era similar cu cel al adjunctul judecătoresc din scaunele secuiești și al locțiitorului *comes*-ului din ținuturile săsești (Márkus, 1898, pp. 194-195).

Subprefectura nu apare în acte oficiale până târziu. În textul deciziei ministeriale 54.890 din 17 septembrie 1924, se vorbește de „subprefecturi” din Ardeal și Banat („Monitorul Oficial”, nr. 205 din 19 septembrie 1924). În anul 1925, o serie de formulare tipizate precum ordonațele de plată, erau editate cu antetul „Ministerul Internelor-Subprefectul județului Cojocna din Cluj” (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 273/1927, nepaginat). Și în Vechiul Regat, legea județeană din 1864 făcea referire la „cancelaria subprefecturii plasei” sau la impiegații subprefecturilor, aici subprefecturile fiind organizate la nivelul teritorial al județului, câte una în fiecare plasă sau ocol („Monitorul - Jurnalul Oficial al Principatelor Unite Române”, nr. 76 din 2 aprilie 1864).

În 1926 are loc comasarea subprefecturii județului cu prefectura, așa încât de la acea dată „toate agendele administrative se rezolvă după alte norme, făcându-se de altfel o nouă repartizare de agende, noi împărțiri a funcționarilor, a serviciilor și a lucrărilor la prefectura județului” (Prefectul județului Cluj, 1927, p. 10).

Toate legile administrative (1925, 1929, 1936) după adoptarea lor, au fost urmate, invariabil, de reorganizări ale structurii interne a prefecturii, fără să aducă însă schimbări numerice majore.

Prima reorganizare are loc în 2 martie 1926 în baza noii legi administrative, printr-o reîmpărțire a serviciilor prefecturii și o repartizare a funcționarilor județeni dar și ca urmare a preluării de către prefectură a atribuțiilor comisiei județene și a delegației permanente (Monitorul Oficial nr. 283 din 22 decembrie 1925). Prefectul Octavian Simu, face cu această ocazie mențiunea că „nu se pot prevedea ca funcțiuni administrative vechile funcțiuni prevăzute în fosta lege administrativă din 1886 art. XXI” ci trebuie organizate în conformitate cu legea de unificare administrativă. Aceasta probează că și în anul 1926, unele acte ale prefectului se întemeiază pe dispoziții din legi maghiare cum ar fi legea XI din 1918 (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 436/1930, nepaginat). Statutul județean este și el încă în vigoare (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 439/1930, nepaginat).

Așadar, structura prefecturii era pentru prima dată unitară pe tot cuprinsul țării și cuprindea șase servicii: a administrației generale, financiar și economic, învățământului și cultelor, sanitar și tehnic. Serviciul administrației generale condus de secretarul consiliului județean (prim-notarul județului), ajutat de doi „subșefi” de birou și un „impegat”, acoperea aproape în integralitate atribuțiile prefecturii și cuprindea șapte birouri. Biroul administrației generale condus de un șef de birou (prim-notarul II al județului), ajutat de un subșef de birou și nouă impiegați, exercita atribuții precum: administrația de stat, ordine publică, mobilizare, alegeri, stare civilă, dispoziții pentru jandarmerie și poliția rurală, numiri și transferări ale funcționarilor județeni, de plasă sau comunali (cercuali) și a „personalului inferior”, contenciosul administrativ, pregătirea proiectelor de regulamente județene, pregătirea raportului lunar al prefectului, întruniri publice și întruniri politice, redactarea Monitorului Oficial al județului. Pe lângă acestea, acestui birou i se adresau persoanele interesate în problematici cât se poate de variate: „copii găsiți alienați”, „mușcați de câini

turbați”, vagabondaj, cerșetorie, teatru, „curentări” (persoane date în urmărire), procurarea livretelor de serviciu pentru servitori etc. Biroul administrației județene și comunale, condus de cel de-al doilea prim-notar II al județului secondat de doi subșefi de birou și trei impiegati, se ocupa cu „lucrări” privitoare la administrația și gospodărirea județului, alegeri județene și comunale, modificări în circumscripțiile județului și comunelor, schimbarea reședințelor de plasă și notariat, reorganizarea comunelor, pregătirea proiectelor de autonomie comunală. Biroul contenciosului administrativ era condus de prim-jurisconsultul județului și ajutat de un subșef de birou, se subordona șefului biroului administrației generale și avea sarcina să „dea opinii asupra chestiunilor juridice și litigioase”. Biroul statistic era condus de un șef de birou, ajutat de încă trei șefi de birou, un subșef de birou și șase impiegati. Funcționarii acestui birou gestionau date privind activitatea „tuturor românilor de administrație județeană și comunală”, mișcarea populației, statistica populației pe naționalități și confesiuni și statistici agricole. Importanța acestor activități rezultă și din prevederea conform căreia biroul „este obligat a întocmi și prezenta prefectului la 1 septembrie al fiecărui an, un tablou general cu date statistice care interesează viața culturală și economică a județului”. Biroul registraturii și arhivei era condus de prim-arhivarul județean, ajutat de un subșef de birou și șase impiegati. Biroul îndeplinea atribuții specifice și prezenta toate documentele subprefectului în vederea repartizării. Nici poșta nu era lăsată la voia întâmplării, „o va prelua Dl. Subșef Ciucă, cu ajutorul unui servitor” se menționa în regulament. Biroul comisiei mixte de rechiziții pentru locuințele funcționarilor și ofițerilor, condus de un șef de birou și ajutat de „personal împărțit” în număr de trei funcționari, se ocupa cu „toate lucrările cari privesc încartiruirea forțată a funcționarilor și ofițerilor, conform legii și ordinelor în vigoare în Transilvania (Dispoziția Consiliului de Miniștri)”. Biroul de măsuri și greutate, condus de un șef de birou, având în subordine cinci verificatori și trei agenți, se ocupa cu verificarea măsurilor și a greutăților, respectiv cu aplicarea contravențiilor. Serviciul financiar și economic, condus de prim-contabil, era împărțit în trei birouri. Biroul contabilității județene, condus de un contabil județean ca șef de birou, ajutat de trei subșefi de birou și patru copişti, avea ca atribuție principală întocmirea și ordonanțarea bugetului județului. Biroul contabilității comunale, condus de primcontabilul județului ca șef de birou, ajutat de trei subșefi de birou și doi copişti, verifica și aproba bugetele comunelor. Biroul economic, neîncadrat cu personal, se ocupa cu „chestiuni care privesc gospodăria internă a județului” (gestionarea bunurilor proprii, repararea și întreținerea Palatului administrativ, a automobilelor județului). Serviciul învățământului și cultului era condus de revizorul școlar al județului, ajutat de personalul existent la care se adăuga un impiegat și un contabil al comitetului școlar. Serviciul sanitar județean era condus de medicul primar al județului, ajutat de personalul existent la care se adăuga un impiegat. Serviciul sanitar, veterinar și zootehnic, era condus de medicul primar veterinar al județului ajutat de personalul existent. Serviciul tehnic era condus de inginerul șef, era compus din birourile tehnice comunale, din personalul existent la care se adăuga un inginer comunal. Pe lângă

serviciul tehnic funcționa și o secție tehnică pentru lucrările drumurilor vicinale, motivându-se prin faptul că legea drumurilor vicinale (art. I din 1890) este în vigoare, iar lungimea acestor drumuri depășește lungimea de 800 km. În ceea ce privește structura de personal, din totalul de 75 de funcționari ai prefecturii clujene, 32 ocupă funcții de conducere, 22 sunt femei, din care 3 ocupă funcții de conducere. Prin decizia nr. 5.123/1926, cel mai important funcționar județean, după subprefect, Maur Lenghel, prim-notar județean, este numit secretar al consiliului județean și șef al serviciului administrativ (Monitorul Oficial al județului Cluj, nr. 5 din 18 martie 1926).

În 30 octombrie 1926, numărul funcționarilor prefecturii scade la 72: secretarul consiliului județean, un șef de birou prim-notar județean, secretarul prefectului, doi subșefi de birou administrativ, un impegat principal administrativ, șase impiegați canceliști, un impegat stagiar ajutor, cinci impegați stagiar diurniști, un șef de birou primnotar, un subșef notar județean, nouă impegați vicecanceliști, un impegat stagiar, opt impegați, un șef de birou primarhivar, un subșef director de birou, șeful serviciului financiar, șeful biroului de contabilitate, un subșef primcontabil, șapte subșefi contabili, un șef de birou primcontabil, doi subșefi de birou, un jurisconsult județean, un jurisconsult II administrativ stagiar, patru șefi de birou, un șofer, un litograf, un telefonist, vătaful palatului și nouă camerieri. La aceștia se adăugau câte doi funcționari județeni în fiecare din cele 12 plăși: un cancelist, vicecancelist, diurnist sau impegat și o ordonanță (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 249/1926, nepaginat).

După numai un an, personalul serviciului administrativ crește la 66 persoane, cu următoarea structură: un șef serviciu prim-notar, un șef serviciu financiar, doi prim-contabili, opt contabili, un prim-jurisconsult, opt șefi de birou, zece subșefi de birou, 34 impiegați și un agent sanitar (Monitorul Oficial al județului Cluj, nr. 12 din 12 mai 1927). Creștea volumul de muncă și activitățile erau tot mai complexe. În 1929, un funcționar era detașat de prefect de la serviciul financiar al prefecturii la cel administrativ deoarece „s-au aglomerat într-atâta lucrările de la acel birou, încât, funcționarii repartizați de prezent la acel birou, nici pe lângă cea mai mare bunăvoință și diligență nu sunt în stare a rezolva întreaga corespondență zilnică”. Șeful serviciului financiar cerea prefectului să revină asupra deciziei întrucât „pe lângă cele mai mari eforturi de muncă, lucrările de la biroul contabilității comunale nu se pot rezolva și lucrările iar se vor aglomera” (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 403/1929, nepaginat).

În 28 aprilie 1930, inspectorul general administrativ Victor Hodor stabilește atribuțiile prefectului județului Cluj, până la adoptarea unui regulament prevăzut de lege. Acestea acopereau 21 de domenii precum administrația de stat, ordinea publică, alegeri etc. Deoarece prefectul „va avea la dispoziția sa mai mulți funcționari care vor forma un serviciu aparte, complet separat de serviciile administrației județului” dar pentru lucrări de lungă durată, prefectul va putea cere detașarea unui funcționar județean. Hodor dispune separarea cabinetul prefectului precum și a arhivei administrației județene de cea a prefecturii (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 452/1930, nepaginat). Personalul cabinetului era propus de prefect și numit prin decizie, de Directorul ministerial (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 491/1930, nepaginat). În iulie

1930, Joe Gherman, președintele Delegației județene deoarece urma să lipsească din instituție, lasă sarcini clare secretarului general al „administrației județului” precum mutări ale unor funcționari județeni și notari, angajări de personal inclusiv „la domnul Prefect angajarea lui Ilieș” (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 431/1930, nepaginat). Astfel se probează că prefectul era privat *de facto* de dreptul de a-și angaja propriul personal sau de a avea vreo contribuție la aceasta. În octombrie 1930, cabinetul prefectului este compus din opt persoane: un șef de birou, un impegat, o dactilografă și cinci secretari de plasă. Șeful de birou avea un salariu brut de 6.799 lei, impegatul 3.965, dactilografa 3.630, un secretar de plasă între 3.165 și 7.582 lei (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 495/1930, nepaginat). În 22 septembrie 1931, cabinetul prefectului era format din doar trei persoane: dactilografă, camerier și șofer (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 531/1931, nepaginat).

În 1930, prefectul neavând subordonați în afara personalului cabinetului, neavând așadar cui să dispună, este doar destinatarul unor informări și ordine ce îl priveau direct și exclusiv. Reprezentantul guvernului în județul Cluj îndeplinea adesea doar un rol formal, de transmitere a comunicărilor, ordinelor sosite de la ministerul de interne sau directoratul ministerial, către consiliul județean și viceversa. De alfel, fostul său locțiitor Joe Gherman, fost subprefect ales președintele al delegației județene, îi vine în ajutor. Gherman îi cere în 11 martie 1930 directorului ministerial să intervină pe lângă ministrul de interne pentru ca atribuțiile de eliberare a pașapoartelor și a permiselor de port armă, să treacă în competența președintelui delegației consiliului județean, întrucât „după noile dispozițiuni, cabinetul prefectului dispune de un număr foarte mic de funcționari, deci executarea acestor lucrări din atribuțiunile Prefectului ar îngreuna mult executarea altor lucrări” (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 447/1930, nepaginat). Cu toate acestea însă, la mijlocul anului 1930 o parte dintre primarii și notarii din județ adresează încă corespondența către prefect, ceea ce conform președintelui delegației județene „întârzie rezolvarea grabnică a chestiunilor ce aparțin în atribuțiunea administrațiunii județene” încât le cere să-i adrese lui întreaga corespondență (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 452/1930, nepaginat). De aceea, imediat după alegerea sa în funcție, Joe Gherman șeful *de facto* al administrației județene, informează despre această alegere toate autoritățile interesate. Joe Gherman îi scrie inclusiv consulului Franței la Cluj, pe care îl roagă într-o limbă franceză impecabilă, ca de la acea dată să i se adreseze lui în toate problematicile administrative (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 439/1930, nepaginat).

În 1934, cabinetul prefectului a jucat însă un rol central în circulația documentelor. Structură distinctă a organigramei prefecturii, cabinetul primea și repartiza corespondența, actele confidențiale și personale, telegramele cifrate. Cabinetul prefectului reprezenta și sediul conferințelor „capilor de autorități”, a conferințelor administrative cu prim-pretorii și șefii de servicii (Monitorul Oficial al județului Cluj, nr. 8 din 15 mai 1935).

Interpretarea *in extremis* a legii din 1929 a dus și la o serie de abuzuri. În 1 iulie 1930, ministrul de interne Alexandru Vaida Voievod considera de o gravitate

extremă faptul ca „unele delegațiuni să nu mai dea local pentru cancelaria prefecturii și preturilor din județ mijloace de transport, refuzând chiar și plata abonamentului la telefon” ceea ce, considera ministrul, aduce „grave prejudicii autorității de stat și un prejudiciu real însăși administrației și gospodăriei județului, care ar fi lipsite de concursul și controlul autorității prefectului”. Ministrul de interne continua arătând că „punerea la dispoziție a localurilor pentru cancelaria prefectului și preturilor ca și mijloacele de transport sunt obligațiuni așa de naturale pentru autoritățile locale, încât legiuitorul din 1929 a găsit de prisos să le mai însereze în lege, neputându-și închipui un momemnt că s-ar găsi autorități care, sub pretextul neprevederii în lege să se derobeze de la asemenea obligațiuni” (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 456/1930, nepaginat). Unii chestori de poliție crezând că noua lege de organizare a Poliției generale a Statului îi scoate de sub tutela prefectilor de județe, încep să nu-i mai țină la curent pe aceștia cu evenimentele și actele cu caracter polițienesc, punându-i pe prefecti în „situația delicată de a nu ști ce se întâmplă în județele lor” (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 487/1930, nepaginat).

În anul 1930 și în plan simbolic are loc o schimbare a statutului și prestaței prefectului. În 5 mai 1930, președintele delegației consiliului județean stabilea că automobilul aflat în proprietatea județului va sta în permanență la dispoziția sa iar un alt automobil la dispoziția serviciului sanitar și a prefectului, vorbind și de o posibilă convenție ce s-ar putea semna între adminisitrația județului și prefectură privitor la folosirea automobilului aflat în proprietatea județului (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 451/1930, nepaginat). Cu toate acestea, prefectul încasa în continuare, lunar, suma de 20.000 lei reprezentând cheltuieli de reprezentare (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 485/1930, nepaginat). Personalul cabinetului era remunerat din bugetul ministerului de interne, la fel secretarii de plasă (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 486/1930 și 506/1931, nepaginat).

La 15 aprilie 1930, în administrația județeană funcționau 69 de persoane, incluzând aici și președintele delegației consiliului județean, la care se adăuga personalul de serviciu (vătaful palatului, telefonistul, șoferi, ordonanțe de birou) în număr de 22 (Monitorul Oficial al județului Cluj, nr. 16 din 27 mai 1930). La sfârșitul anului 1930, administrația județeană era compusă din 301 persoane: personalul prefecturii și personalul serviciilor județene de specialitate (cantonieri, infimieri, revizori de animale, moașe etc). Serviciile administrației județene funcționează începând cu sfârșitul anului 1930, în baza „Regulamentului pentru organizarea serviciilor administrațiunii județului Cluj”, redactat în baza legii administrative din 1929 (Monitorul Oficial al județului Cluj, nr. 37 din 4 decembrie 1930). Astfel, consiliul județean înființează șapte servicii: serviciul administrativ și statistic, structurat în patru birouri (al administrației generale, al administrației locale, județene și comunale, al contenciosului județean și biroul statistic) iar funcționarii încadrați în aceste birouri, îndeplinesc toate sarcinile cu caracter specific sau general administrativ; serviciul financiar și contabilitatea, împărțit în două birouri, al contabilității județene și cel al contabilității locale; serviciul tehnic al drumurilor și construcțiilor, organizat în

birouri; serviciul sanitar și de ocrotire județean, format din biroul secretariatului, biroul statistic al epidemiilor și cel al registraturii și expediției; serviciul veterinar și zootehnic; serviciul învățământului; serviciul economic. Pe lângă acestea, funcționa biroul cancelariei, care înregistra, expedia și arhiva actele tuturor serviciilor. Trebuie remarcat că președintele delegației permanente și nu prefectul stabilește, conform art. 256 din legea administrativă, atribuțiile fiecărui funcționar județean și îl repartizează în birou „conform necesității și aptitudinii lor” cu excepția șefilor de servicii, a contabililor și a specialiștilor în diverse servicii. La sfârșitul anului 1930 așadar, toate actele emise de servicii vor fi semnate de președintele delegației consiliului județean și contrasemnate de secretarul general județean. Subșefii de birou sunt „funcționari de concept” iar impiegații manipulează actele, le copiază, eventual le concep. Directorul cancelariei primește toată corespondența, cu excepția celor confidențiale și personale, și o prezintă președintelui delegației permanente sau în lipsa acestuia, secretarului general al județului (Monitorul Oficial al județului Cluj, nr. 37 din 4 decembrie 1930).

În anul 1933 activitatea se desfășura prin organele și serviciile județene. Organele administrației județului Cluj erau următoarele: președintele consiliului județean, secretarul general al județului, prefectul, secretarul prefectului și directorul de prefectură. Serviciile județene, în număr de opt, erau împărțite, la rândul lor în birouri: serviciul administrativ și statistic (biroul administrației generale, al administrației locale, contenciosului județean și biroul statistic), serviciul arhivei și registraturii generale, serviciul financiar și contabilitatea (biroul contabilității județene, biroul contabilității comunale), serviciul drumurilor (compus din patru birouri), serviciul sanitar și de ocrotire, serviciul veterinar și zootehnic județean, serviciul învățământului și serviciul economic (Cluj-Kolozsvári kalauz és cimtár, 1933, pp. 52-54).

Birourile și serviciile prefecturii totalizează în 1934, 11 structuri distincte, incluzând și revizoratul școlar județean chiar dacă acesta era „organ al Ministerului Instrucțiunii Publice” (Monitorul Oficial al județului Cluj, nr. 8 din 15 mai 1935).

Printr-un Decret Regal, în anul 1934 se introduce pentru întâia oară ierarhizarea funcțiilor în administrația publică. Astfel, personalul prefecturii clujene va fi împărțit în două categorii: statutar și de serviciu. Personalul statutar pornea de la director ca cea mai înaltă funcție și continua cu cea de subdirector, șef de serviciu, șef de secție, șef de birou, subșef de birou, impiecat și impiecat stagiar. Personalul de serviciu, era împărțit în clase: om de serviciu clasa I, om de serviciu clasa a II-a (Monitorul Oficial nr. 262 din 13 noiembrie 1934).

Imediat după intrarea în vigoare a legii administrative din 27 martie 1936, în 26 mai 1936, „având în vedere dispozițiunile legii administrative prin care se fixează atribuțiunile serviciilor județene și personalul ce le compun”, prefectul Eugen Dunca decide ca structura serviciului administrativ să cuprindă patru birouri (al personalului, județean și comunal, al administrației de stat și unul statistic și de turism), numește persoanele care vor conduce aceste birouri și repartizează câte o dactilografă pentru două birouri. După numire, fiecărui funcționar îi este comunicată decizia în scris iar aceștia semnează pentru luare la cunoștință. De această dată însă până și mutarea

mobilierului din birouri și repartizarea funcționarilor în birouri se organizează doar în baza unei note scrise. Printr-o altă decizie, prefectul stabilește și atribuțiile funcționarilor din serviciul administrativ. Astfel, șeful serviciului repartizează actele primite, întocmește raportul anual, semnează referatele serviciului, acordă primul calificativ funcționarilor, șeful biroului de personal asigură redactarea proiectelor privind personalul, face înscrierile necesare în statele de serviciu, ține evidența cazierelor funcționarilor județeni. Șeful biroului comunal și județean verifică actele provenite de la pretori, gestionează problematica alegerilor, gestionează numirea membrilor de drept în consilii, suspendarea, revocarea, numirea primarilor și a viceprimarilor, dizolvarea consiliilor locale. Subșeful biroului județean asigură tutela administrativă, problematica denumirii, delimitarea teritorială a comunelor, impiegatul evidența registrelor, șeful biroului administrației de stat redactarea diferitelor proiecte de decizii iar șeful biroului statistic se îngrijește de soluționarea actelor cu caracter statistic (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 770/1936, f. 131-133, 188-190). În 1936, prefectura avea 68 de angajați inclusiv funcționarii din cele nouă preturi (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 784/1936, f. 233-234v).

La 21 iunie 1938, prefectura județului Cluj avea 52 de funcționari: un jurisconsult, trei impiegați stagiași și un revizor de animale iar toți ceilalți, ocupau funcții de șef serviciu, șef de birou, șef de secție sau subșef de birou (Buletinul Oficial al județului Cluj, nr. 18 din 18 iulie 1938).

Pregătirea profesională a viitorilor funcționari de stat s-a găsit mereu în centrul atenției autorităților. În perioada interbelică au funcționat mai multe instituții de învățământ cu profil administrativ: Institutul de științe administrative înființat în anul 1926, Școala superioară de documentare și științe administrative din 1928 și Centrul de pregătire tehnică profesională administrativă din 1938 (Negulescu, Alexianu, 1944, p. I). Chiar și așa, punerea în practică a prevederilor legii administrative din 1929 privind pregătirea funcționarilor publici, spre exemplu, condițiile profesionale de admisibilitate în funcțiile superioare (președinte al delegației județene, prim-pretor, pretor, șef serviciu etc) îl pun în dificultate pe prefectul județului Cluj, din cauza faptului că legea introducea condiția ca ocuparea funcțiilor administrative să se poată face doar de către candidații care posedă licență în drept.

Prin legea administrativă din 1936 se înființează pentru funcționarii Ministerului de Interne „Centrul de pregătire tehnică administrativă a funcționarilor publici”. Un fost secretar general al ministerului muncii P. Alexandrescu-Roman, respingea afirmația conform căreia această școală ar dubla universitățile, fiind de părere că universitățile oferă doar cunoștințe generale, din discipline științifice, nerelevante pentru administrație. Absolvenții de drept urmează și ei doar un curs sau două de drept administrativ, iar licențiaților în litere, comerț, științe sau teologie „le lipsește orice noțiune de administrație și care învață meseria pe spinarea serviciilor și contribuabililor”. Un corp tehnic, de elită, se poate constitui doar în instituții de perfecționare specializate, altele decât universitățile considera înaltul funcționar, fiind necesară astfel înființarea unei școli de pregătire tehnică profesională a funcționarilor publici (Alexandrescu-Roman, 1937, pp. 13-19).

Dacă numirea funcționarilor publici intra inițial în competența Ministerului de Interne, făcându-se așadar centralizat, prin decrete regale publicate în „Monitorul Oficial” mai târziu, procedura ce trebuia urmată de persoanele interesate să ocupe posturi la prefectura județului s-a descentralizat și simplificat. Candidații erau numiți în funcții, de regulă, de către prefect sau subprefect, sub condiția existenței unor posturi vacante corespunzătoare și obținerii avizului comisiei de specialitate. Cererile pentru ocuparea unor funcții inferioare din prefectură erau întemeiate pe argumente diverse sau mențiuni de ordin personal. Un număr semnificativ de candidați arăta că ei sau familiile lor se află într-o stare materială precară, că trebuie să se susțină la studii sau chiar să-și asigure minimul de hrană.

Administrația județeană acorda importanță și imaginii, felului în care este percepută de public, așa încât nici măcar îmbrăcămintea personalului auxiliar nu era lăsată la voia întâmplării. Spre exemplu, Monitorul Oficial al județului Cluj nr. 5 din 18 martie 1926 aducea la cunoștință publică organizarea unei licitații publice, în localul prefecturii, pentru furnizarea uniforme și încălțăminte pentru servitorii prefecturii și a plășilor. Personalul „de deservire” al prefecturii beneficia în anul 1934 de un regulament propriu (Regulament referitor la personalul de serviciu și șoferii Prefecturii județului Cluj), întocmit în baza dispozițiilor legii privind statutul funcționarilor publici. Conform acestui regulament, șoferii, vătaful palatului, portarii, telefoniștii și servitorii de birou erau numiți și suspendați direct de prefect, trebuind să îndeplinească câteva condiții minime (majori, minimum patru clase primare, apți din punct de vedere medical etc). Chiar dacă nu face parte din categoria funcționarilor publici și acest personal „este obligat a se purta cuviincios, disciplinat și demn atât cu funcționarii județului, cât și cu publicul, de asemenea și în actele vieții lor particulare”. Le era interzisă până și aderarea la asociații profesionale și participarea la manifestații politice (Monitorul Oficial al județului Cluj, nr. 14 din 15 august 1934). Prefectul promovează și un regulament privind prezența și conduita funcționarilor prin care roagă „să respecte cea mai perfectă ordine, liniște și disciplină în timpul serviciului, atât în birouri cât și în coridoarele prefecturii, omițând deplasările inutile de la un birou la altul și aglomerațiile pe coridoare sau prin birouri, precum și discuțiile și poveștile” (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 650/1934, f. 195).

Conform „Regulamentului referitor la personalul de serviciu și șoferii prefecturii județului Cluj”, personalul de serviciu (oameni de serviciu) era compus din șoferi, vătaful palatului, portari, telefoniști și servitorii de birou. Aceștia, pentru a putea fi numiți în funcții de către prefect trebuiau să îndeplinească câteva condiții generale de admisibilitate: majori, serviciul militar satisfăcut, patru clase primare, apți medical, nepedepsiți. Ei nu se pot asocia în organizații profesionale și nu pot lua parte la „orice manifestație politică”, se aflau în subordinea directă a prefectului, acesta putând să le aplice diferite sancțiuni disciplinare până la concedierea lor (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 651/1934, f. 251-258).

Prefectul reglementa în detaliu, prin act administrativ până și activitatea oamenilor de serviciu (orele în care trebuia efectuată curățenia în palatul administrativ, aerisirea

birourilor, ștergerea prafului etc). De asemenea, portarul trebuia să supravegheze „cu cea mai mare atențiune” persoanele care intră și ies din palatul administrativ și să nu permită accesul „indivizilor suspecti, comercianților ambulanți, cerșitorilor”. Vătaful palatului se îngrijește de utilizarea energiei electrice, camerierii asigură încălzirea birourilor. Personalului de serviciu care ocupă o locuință de serviciu în palatul administrativ îi este strict interzis să primească oaspeți de noapte, fără aprobarea prealabilă a prefectului (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 767/1936, f. 401-403).

4. Organizarea activităților. Comunicare și relații cu publicul

Printre primele măsuri luate de prefectul Alexandru Ștefănescu după instalarea sa în funcție în primăvara anului 1923, a fost „reglementarea orelor de birou la serviciile dependente de Prefectura județului Cojocna” stabilind că activitatea zilnică a funcționarilor județeni va fi cuprinsă între orele 8,00-13,30, „atât pentru centru cât și pentru provincie”. Ștefănescu introduce în responsabilitatea subprefectului o condică de prezență, în care funcționarii vor trebui să semneze „după cum se procedează și la celelalte instituțiuni publice din țară”, dar stabilește – discreționar – și sancțiuni: „funcționarii care nu vor sosi la timp în birouri vor fi pedepsiți, deocamdată, cu pierderea salariului în ziua în care au întârziat de la orele regulamentare”. „Cred inutil să mai adăugăm că funcționarii sunt ținuti a-și avea lucrurile executate la curent” adăuga în decizia sa prefectul Alexandru Ștefănescu (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 102/1923, nepaginat și 90/1923, f. 577-578).

Și mai târziu, prefectii care s-au succedat în fruntea administrației județene s-au preocupat de reglementarea și respectarea programului de activitate al funcționarilor din subordine.

În anul 1923, funcționarii prefecturii clujene puteau fi amendați cu sume cuprinse între 50 - 100 de lei din cauza întârzierii cu o oră la serviciu, sau cu 20 de lei pentru neprezentarea într-o zi la serviciu. Subprefectul Octavian Simu sancționează chiar cu eliberarea din funcție o dactilografă a subprefecturii pentru abuz în serviciu dar și din cauza faptului că „se prezintă după ora fixată și pleacă înaintea orei de ieșire ba chiar lipsește din birou zile întregi fără a justifica absența sa conform condicei de prezentare” (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 191/1925 și 192/1925, nepaginat).

În 11 iunie 1924, subprefectul Octavian Simu difuzează o circulară internă către structura de registratură și expeditură, referenților, practicanților, canceliștilor, copiștilor prin care dorește să atragă atenția acestora asupra mai multor deficiențe. Simu arată că nu va admite nerespectarea „orelor oficioase”, interzice vizitele dintr-un birou în altul, precum și discuțiile din birouri, pentru a se păstra liniștea perfectă în orele de serviciu, deoarece „numai prin muncă cinstită și disciplină se ajung rezultatele intenționate de legile ce servim și executăm” adăuga Simu. Deoarece răspunsurile concepute de referenți prezentate subprefectului spre semnare, sunt copiate eronat, denaturând sensul lor, sunt „fără înțeles, ridicole și compromițătoare”, subprefectul ordonă ca fiecare referat, după ce a fost copiat, să fie „colaționat de copist și expeditură” (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 136/1924, nepaginat).

În 18 iunie 1926, prefectul Marțian Călușiu stabilea orele de lucru de vară, între 8,00-14,00 și 16,00-18,00 iar duminica și în sărbătorile legale, între orele 10,00-12,00, impegaii și impegaii stagieri ai tuturor serviciilor efectuând serviciul de permanență (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 234/1926, nepaginat).

Din mai 1931, autoritățile de stat vor lucra zilnic între orele 7,00-12,30, iar în zilele de luni, marți și vineri, inclusiv după amiază, între orele 15,00-18,00 (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 520/1931, nepaginat).

Prefectul Eugen Dunca difuzează în 7 mai 1936, o circulară tuturor funcționarilor din subordine deoarece „s-a constatat că nu se respectă – în general – orele oficioase prescrise și nu se dă importanța cuvenită prezenței în serviciu”. Dispoziția prefectului nu lasă loc nici unor eventuale contestări ulterioare: prezența la serviciu la orele 8,00, semnarea condicii până la „orele 8,10 precis” iar „orientarea se va face după ceasul de pe turla bisericii «Matia»”. Părăsirea serviciului se va face „numai cu aprobarea noastră și cu avizul prealabil a șefului de serviciu respectiv”, stabilea prefectul Dunca. Apoi, programul de lucru în administrație a fost reglementat unitar prin Jurnalele Consiliului de Miniștri nr. 922 din 14 mai 1936, pentru vară și nr. 1.914 din 30 septembrie 1934 pentru iarnă. Astfel, la 1 noiembrie 1936 prefectul Eugen Dunca stabilește prin decizie programul de activitate al prefecturii, între orele 8,00-14,00, introduce „serviciul de inspecție de după masă” între 16,00-19,00 în zilele lucrătoare, iar în zilele de sâmbătă și duminică, între 9,00-12,00. Asigurarea acestei permanențe la cabinet se efectua prin rotație și cu diminuarea parțială a orelor de lucru (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 756/1936, f. 138).

În toată perioada interbelică, autoritățile județene acordă o grijă deosebită publicării propriilor decizii și a comunicărilor sosite de la București. Actele prefectului, comunicările, regulamentele județene precum și hotărârile mai importante ale autorităților județene erau publicate în Monitorul Oficial al județului Cluj. Publicațiile oficiale au purtat denumiri diferite de-a lungul timpului: Gazeta Oficială a județului Cojocna fondată în anul 1877, apoi Gazeta Oficială publicată de Consiliul Dirigent al Transilvaniei, Banatului și ținuturilor românești din Ungaria între 1918-1920, Gazeta Oficială a județului Cluj și Monitorul Oficial al județului Cluj, între 1920-1938. În 1926, potrivit legii administrative, redactorul Monitorului Oficial județean era secretarul consiliului județean, acesta fiind retribuit suplimentar pentru această activitate (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 247/1926, nepaginat). Cu toate acestea însă, difuzarea publicației era greoaie, unii primpretori, semnalează subprefectului în 1924, că nu primesc regulat „Monitorul Oficial al Județului”.

În anul 1926, la prefectură s-au înregistrat 22.266 acte, din care la 325 nu s-a formulat nici un răspuns până la sfârșitul anului. Din total, 200 de acte erau confidențiale, adresate personal prefectului. Serviciile adiacente prefecturii (sanitar, veterinar, tehnic) aveau registraturi distincte (Prefectul județului Cluj, 1927, p. 10). Și subprefectul primea documentele confidențiale dar care nu se înregistrau în evidențele arhivarului sau a altor funcționari, ele se aflau în gestiunea strictă a secretarului subprefectului (de obicei, un diurnist sau practicat administrativ), și

pe care subprefectul le preda succesoriului său, în baza unui proces-verbal. În timp numărul documentelor crește, numai la serviciul administrativ al prefecturii au intrat în 1929, 20.440 de acte din care „a rezolvat” doar 13.064 de acte. Conform raportului asupra stării administrative a județului Cluj pe anul 1932, în acel an au fost înregistrate 24.524 acte, cu 2.087 mai multe decât în anul precedent (Monitorul Oficial al județului Cluj, nr. 12 din 10 aprilie 1930, nr. 5 din 9 februarie 1931, nr. 5 din 4 martie 1933).

În 1926 la prefectura clujeană se introduc concepte noi, precum „principiul și norma” pentru ca „actele de importanță mai mică, să se manipuleze mai simplu și mai repede, iar acelea care reclamă o atenție mai serioasă și meditație mai profundă, să se rezolve cu grijă și conștiinciozitate potențată” (Prefectul județului Cluj, 1927, p. 10). Cu toate acestea însă, subprefectul Octavian Simu spre exemplu, redacta personal, olograf, majoritatea răspunsurilor prefecturii fără a apela la servicii de dactilografie.

Comunicarea internă atât între departamentele prefecturii cât și pe verticală a problematicilor legate de finanțări sau resurse umane avea loc în scris. Documentele cu caracter intern trebuiau să respecte un standard: Prefectura județului Cluj, Serviciul financiar, nr. 20.599/1932 „Domnule Prefect, LOCO (...) Avem onoare a Vă raporta că (...)” semnează șef serviciu financiar (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 762/1936, f. 159). Îneori însă, acestea nu respectau parcursul stabilit. În 1926, un tânăr, absolvent de liceu, cere să fie angajat la prefectură. Prefectul Marcian Căluțiu, considerând că sunt posturi vacante, îi aprobă mai întâi cererea și abia apoi o trimite Comisiei de propuneri, numiri și înaintări pentru „binevoitoare decideri”. În lipsa unui post vacant, candidatul nu va fi angajat (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 231/1926, nepaginat). În anii 1923-1925, prefectul transmitea dispozițiile primite către subprefect prin adrese, apoi subprefectul era cel ce punea în executare cele necesare (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 247/1926, nepaginat). În fapt, prefectul purta permanent o corespondență directă și operativă cu subprefectul iar acesta cu pretorii și lua decizii în urma consultării cu acesta sau a propunerilor subprefectului.

Un flux informațional direct de comunicare între primul-ministru și prefecți se stabilea doar în cazuri excepționale. Spre exemplu, printr-o telegramă Ion I. C. Brătianu îl ruga pe prefectul județului Cluj să comunice deputaților din județ „prieteni politici”, să fie prezenți la o ședință importantă a Camerei Deputaților (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 102/1923, nepaginat). În general, comunicarea era cea oficială, prin scrisori transmise de departamentele ministerelor. Predominau, evident, cele ale ministerului de interne.

În 1928, prefectul poliției se plângea că primește ordinele ministerelor cu întârziere neputând lua operativ măsurile necesare, astfel că îl roagă pe prefectul județului să dispună trimiterea actelor cel mai târziu în 3-4 zile de la primire (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 308/1938, nepaginat). Deciziile neluate în timp optim din cauza circulației necorespunzătoare a documentelor precum și a unui formalism exagerat, îl puteau pune și pe prefect în fața unor situații dificile. Comandantul legiunii de jandarmi Cluj transmitea prefecturii județului Cluj printr-o notă informativă din 29 mai 1936, că un număr de muncitori feroviari vor declanșa greva generală. La prefectură adresa

se înregistrează la 2 iunie iar abia la 9 iunie prefectul o transmite mai departe, cu următoarea rezoluție: „d-lui Nicolae Râmboiu, secretarul domnului Prefect, Loco, cauza aparținând cabinetului vi se transpune pentru rezolvare în competență”. Semnează prefectul și subprefectul (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 791/1939, f. 14).

Abia după intrarea în vigoare a „Regulamentului pentru organizarea serviciilor administrațiunii județului Cluj” din anul 1930, răspunsurile se vor transmite, cu excepția actelor urgente, în cel mult 8 zile iar cele ce necesită „un studiu mai îndelungat”, în 15 zile. Regulamentul definea suficient de precis și termenul „urgentă”: acte calificate ca atare de lege sau ordin, indicate de președintele delegației permanente sau de secretarul general, „a căror natură sau termen este ca atare sau de a căror rezolvare depinde pornirea sau terminarea altei cauze”. Telegraful și telefonul puteau fi utilizate doar în cazuri extrem de urgente și numai cu „asentimentul președintelui delegației”. Și circulația documentelor este de acum reglementată: fiecărui act i se atașează un referat scurt cu privire la obiectul actului de către referent, se semnează de șeful de serviciu, se prezintă secretarului general și apoi se înaintează spre aprobare președintelui delegației permanente (Monitorul Oficial al județului Cluj, nr. 37 din 4 decembrie 1930).

În timpul domniei Regelui Ferdinand crește fără precedent numărul celor ce uzează de dreptul lor de petiționare. Aceasta a fost pusă pe seama creșterii mărimii țării, a unei administrații complicate dar îndeosebi a faptului că acest drept „rezida în adâncurile sufletului românesc”. Dar cu „jalba în proțap”, cetățenii se adresau autorităților cerând „de cele mai multe ori, nu aplicarea legii, cât scutiri de aplicare a legii” (Enciclopedia României, 1938, p. 941). Mai mult, deoarece aceștia nu aveau cunoștință care sunt autoritățile competente să le soluționeze cererile, se adresau în genere prefectului județului ori ministrului de interne. În 1929, ministrul de interne ordona prefectului județului Cluj să atragă „atențiunea țăranilor, în deosebi, că este inutil să-și piardă banii și timpul cu deplasări în Capitală pentru fiecare chestiune mărunță” și să-i îndrume să se adreseze în primă instanță prefectilor și doar apoi ministerului în scris (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 412/1929, nepaginat). Într-adevăr, în 1934 prefectul manifestă o largă deschidere față de public, primindu-i zilnic în audiență chiar și în afara de orelor fixate pe „toți locuitorii comunelor care au avut ceva de cerut sau de reclamat” (Monitorul Oficial al județului Cluj, nr. 8 din 15 mai 1935). La rândul său, prefectul județului Cluj trimitea o circulară în 26 ianuarie 1936 tuturor prim-pretorilor din județ, prin care arăta că prefectura este asaltată cu reclamații ce țin de competența primarilor sau prim-pretorilor, ceea ce înseamnă timp pierdut și neglijarea „chestiunilor de mare importanță și de interes general”. Astfel, era necesar să se aducă la cunoștința populației că orice cerere sau reclamație urmează a fi înaintată pe cale ierarhică, măsură considerată ca necesară pentru introducerea ordinii în administrația județului și creșterea prestigiului prim-pretorilor ce ocupau „un rol atât de important în viața administrativă a plaselor”. Cele mai multe reclamații provin din plasele unde pretorii „nu își îndeplinesc cu toată conștiinciozitatea datoria”. Se solicită, în consecință, rezolvarea plângerilor populației la fața locului cu ocazia inspecțiilor

lunare pentru ca „populația să fie desrobită a se prezenta pentru orice lucru bagatel la Prefectura județului”. Vor fi instruiți în acest sens notarii și prim-notarii din plasă (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 756/1936, f. 145).

La acest „asalt” al autorităților contribuiau chiar funcționarii județeni, sau ai administrațiilor comunale, în speranța unor rezolvări favorabile ale cererilor lor. Ministerul de interne, constatând faptul că mulți funcționari se deplasează la București fără aprobarea „autorităților superioare de care depind” îi avertiza, în 28 martie 1923, pe cei ce vor fi dovediți, cu revocarea din funcție (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 91/1923, f. 557). În 1924, același minister atrage atenția în repetate rânduri prefectului și subprefectului județului Cluj să pună în vedere funcționarilor din subordine sau din primărie, notariate, pretorate să nu mai adreseze direct ministerului cereri prin care doresc să fie mutați, detașați, transferați, decât pe cale ierarhică. Ministerul este zilnic asaltat cu astfel de petiții zadarnice, iar în caz de abatere de la aceste ordine, se vor lua măsuri disciplinare împotriva acelor funcționari care „nu respectă ierarhia administrativă și ordinele superioare” (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 132/1924 și 133/1924, nepaginate). După zece ani, ministrul de interne cere din nou prefectilor să atragă atenția prim-pretorilor să nu mai adreseze ministerului direct ci prin prefectură, altfel poartă doar o corespondență inutilă (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 650/1924, f. 124). În cele din urmă, prin jurnalul Consiliului de Miniștri nr. 1.169 din 29 august 1931, se va interzice funcționarilor publici „a adresa pe căi lăturalnice, orice reclamațiuni, intervențiuni sau întâmpinări, în legătură cu funcția ce deține”, toate cererile vor fi adresate șefilor ierarhici imediat superiori, apoi șefului următor, capului administrației. Dacă va considera că nu i s-a făcut dreptate, petiționarul se va putea adresa secretarului general sau ministrului de resort (Buletinul Oficial al Directoratului Ministerial IV Cluj, nr. 35 din 17 septembrie 1931).

Diversificarea serviciilor într-o administrație centralizată, a îndemnat cetățenii să se îndrepte către prefectură cu problematici din ce în ce mai complexe, impunându-se necesitatea dezvoltării unui sistem de relaționare cu publicul. Prefectul Emil Colbazi, într-o circulară transmisă tuturor prim-pretorilor, notarilor, primarilor și funcționarilor din subordine, anunță că în baza unei hotărâri a Consiliului de Miniștri din 11 iunie 1931 „în vederea raționalizării muncii funcționarilor din subordine” nici o persoană „străină de administrație” cu excepția celor admiși în audiență, nu vor mai avea acces în birourile administrației județene, solicitările urmând a fi adresate numai în scris. Prin aceasta se dorea să se „pună capăt diferitelor intervenții inutile și călătorii costisitoare” iar „populația județului nostru să se poată convinge că s-a început o nouă viață în administrația județului nostru” (Monitorul Oficial al județului Cluj, nr. 13 din 18 iunie 1931). Prin Decizie, prefectul Colbazi instituia în 16 iunie 1931 un birou unic de petiții, stabilea termene de rezolvare a actelor, definea urgența. Funcționarii care nu răspundeau în termen petițiilor, urmau a fi amendați, suspendați sau revocați (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 523/1931, nepaginat). Prefectul Eugen Dunca reglementează și el printr-un Ordin din 13 ianuarie 1934, regimul audiențelor la prefectură, stabilind zile separate ale săptămânii pentru „orașeni” și „săteni”, sătenii beneficiind de trei zile

pe săptămână, ceilalți doar de două (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 650/1934, f. 185). Din 1 decembrie 1929, prefectul Adam Popa hotărăște să acorde audiențe în fiecare luni, miercuri și vineri „în orele de dinainte de masă” comunicarea deciziei urmând a fi făcută „prin tobă, strigări și alte mijloace” pentru ca „populația din provincie să nu facă drumuri costisitoare și să fie cruțată de cheltuieli inutile și de pierdere de timp” (ANSJCJ, Prefectura Cluj, cutia 433/1930, nepaginat).

5. Concluzii

Odată cu anul 1938, se încheie și perioada în care, timp de peste două decenii, cele 25 de guverne ale României și-au pus în practică propriile modele de funcționare a administrației: o administrație mai degrabă centralizatoare dorită de liberali *versus* o formă minimală de autonomie locală, promovată de național-țărăniști. Pe deplin, nici un model nu va putea fi consacrat, aplicarea lor fragmentară sau pentru perioade scurte de timp neputând da roadele așteptate. Prefectura clujeană, așadar, după șase ani de continuitate juridică austro-ungară, ia forma și mărimea modelelor instituționale impuse succesiv prin legi și regulamente de organizare internă, dar, și prin voința, uneori discreționară, a celor 17 prefecți ce au reprezentat guvernul aici, cu diferitele lor profesii și ambiții personale. Fără a putea trasa o directoare a organizării și funcționării prefecturii clujene în anii interbelici, se remarcă, totuși, o oarecare evoluție a calității aparatului funcționăresc și a serviciilor prestate către public, menținerea (cu mici excepții) în timp, a subprefectului, ca garant al continuității instituționale dar și păstrarea calității prefectului de „cap al administrației județene”, în detrimentul deliberativului județean ales prin vot.

Bibliografie:

1. Alexandrescu-Roman, P., „Rostul pregătirii profesionale a funcționarilor publici”, 1937, *Asociația generală a funcționarilor publici*, nr. 1, București.
2. Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității, Fond Documentar.
3. Arhivele Naționale, Serviciul județean Cluj, Fond Prefectura județului Cluj.
4. Buletinul Oficial al județului Cluj, 1938.
5. Buletinul Oficial al Directoratului Ministerial IV Cluj, 1931.
6. *Cluj-Kolozsvári kalauz és cimtár* [Călăuza și catalogul Clujului], Cluj: Tipografia Concordia, 1933.
7. *Enciclopedia României*, vol. I, București: Imprimeria Națională, 1938.
8. *Glasul Ardealului*, Cluj, 1934.
9. Györke, Z., „Instituția prefecturii în perioada interbelică (1923-1938). Proiecții legislative”, 2010, *Revista Transilvană de Științe Administrative*, nr. 3 (27), pp. 79-96.
10. Lege pentru înființarea Consiliilor județene, Monitorul-Jurnalul Oficial al Principatelor Unite Române, nr. 76 din 2 aprilie 1864.
11. *Magyar Nagylexikon*, Első kötet, Budapesta: Magyar Nagylexikon Kiadó, 1999.

12. Márkus, D., *Magyar jogi lexikon*, Budapest: Pallas irodalmi és nyomdai részvénytársaság, 1898.
13. Monitorul – Jurnalul Oficial al Principatelor Unite Române – 1864.
14. Monitorul Oficial – 1924, 1925, 1929, 1934.
15. Monitorul Oficial al județului Cluj – 1926, 1927, 1930, 1931, 1934, 1935.
16. Negulescu, P. și Alexianu, G., *Colecțiunea vechilor legiuiri administrative. Regulamentele Organice ale Valahiei și Moldovei*, București: Intreprinderile „Eminescu” S. A., 1944.
17. Prefectul județului Cluj, *Raport asupra stări administrative a județului Cluj pe anul 1926*, Cluj: Institutul de arte grafice „Ardealul”, 1927.